

اشباه و نظایر ایرادات آیین دادرسی در فقه امامیه

(نوع مقاله، علمی - پژوهشی)

مسئله محسنی*

هادی ملک تبار فیروزجائی^۱

چکیده:

اصطلاح «ایراد» نخستین بار در قانون اصول محاکمات حقوقی سال ۱۲۹۰ معادل واژه خارجی قرار گرفت بی آنکه به سابقه فقهی امر، یعنی «شروط سماع دعوی»، پیوندی داشته باشد. شباهت میان این دو می‌توانست برخوردار از سوابق فقهی را میسر کند اما چنین مسیری پیموده نشد. همچنین، در نظائر نیز، همه عناوین ایرادات آیین دادرسی از قوانین خارجی اقتباس شده تا جایی که اثری از شروط سماع دعوا در فقه، در این قوانین نیامده است. در قانون آیین دادرسی مدنی سال ۱۳۱۸ نیز وضع بدین منوال بوده. به عکس، در قانون آیین دادرسی مدنی کنونی «ایرادات و موانع رسیدگی» در مبحث سوم از فصل سوم قانون آمده است و مصادیقی به آن افزوده شده که سابقه غربی آن در باب ایرادات ضعیف است. این موارد را مقنن با الهام از منابع فقهی پذیرفته تا جایی که این بار، ایرادات و شروط سماع دعوا یکسان پنداشته شده است. به باور نگارندگان، قوانین پیشین از این حیث نقصی نداشته‌اند و رویکرد مقنن در یکی دانستن ایراد و شروط سماع دعوا اندکی درنگ‌پذیر است و درک تمایز این دو نشان می‌دهد که میان این دو نهاد مرزهای پژوهشی و علمی روشن و مفیدی هست. به بیان دیگر، شباهت ایرادات با مصادیق مشابه شروط سماع دعوا تنها در ظاهر بوده و در مفهوم و مبانی این دو هیچ نسبتی با یکدیگر ندارند. تفاوت اصلی در این است که ایراد آیین دادرسی از سوی دادخواهان طرح می‌شود و شروط سماع دعوا راساً از سوی قاضی مورد استناد قرار می‌گیرد.

کلیدواژه‌ها: ایراد آیین دادرسی، شروط سماع دعوا، موانع رسیدگی.

*. دکترای تخصصی، گروه حقوق خصوصی دانشگاه تهران (نویسنده مسئول)

Email: hmohseny@ut.ac.ir

۱. دکترای تخصصی، دانش‌آموخته دکترای حقوق خصوصی دانشگاه تهران، (این مقاله مستخرج از رساله دکترای اینجانب، با راهنمایی استاد دکتر حسن محسنی، بوده و به روش ایشان نگارش یافته است)

Email: hmalektabar@ut.ac.ir